

UUTTA KIRJALLISUUTTA

Yhdysvaltain sosialismin historia.

Kauan kaipauksella odotettu Morris Hillquitin kirjoittama Yhdysvaltain sosialismin historia on viimein valmistunut suomenkielisenä Suom. Sos. Kustannusyhtiön (Raivaajan) kustannuksella. Se on teos, jota lukuhaluinen yleisö ei ole turhaan kaivannut. Se on välttämätön teos jokaiselle, joka haluaa pyrkiä sosialismin tuntemiseen Amerikassa. Teoksen kirjottaja sanookin ensimmäisen painoksen alkulauseessaan: "Sosialismin historian tunteminen on kuitenkin välttämätöntä voidaksemme järkevästi arvostella tätä liikettä. Ne seikat, joista se on alkunsa saanut ja se tapa, millä se on levinnyt, ovat ainoana luotettavana lähteenä sen nykyisen aseman ja merkityksen ymmärtämiseen ja sen vastaisen kehityksen suunnitteluun". Ja sitä se todella on.

Yhdysvaltain sosialismin historia onkin valistava monessa merkityksessä. Tuskin mikään maa on ollut niin monien aatemyllerrysten kuperkeikkakenttänä kuin Yhdysvallat viime vuosisadan ja sitä edellisenä aikana. Euroopassa uskonnon vainoa kärsineet maailman parantajat pakenivat tähän maahan lihan kidutuksen tapaisen oppinsa, kieltäytymisensä ja herranpelkonsa avulla rakentamaan maaillista onnea; kaikki kuuluisimpien utopiasankarien seuraajat saapuivat tälle mantereelle ihanneyhteis kuntarakennelman piirustukset kainalossaan todistamaan maailmalle paremman ja täydellisemmän yhteiskuntamuodon mahdollisuutta, siter saadakse elävän todistuskappaleen, jota maailma muka vain odotti muuttuakseen paremmaksi.

Ne, jotka vielä uinuvat utopistisissa maailmanparannushaaveissa ja malli-sointula-siirtola hommissa, eivät voi heittää näiden epäonnistuneita yrityksiä koskovan historian osan lukua kesken, eivätkä voi olla näkemättä omien haikkeittensa mahdollittomuuden yhtäläisyyttä edellisten kanssa. Näille, alkaen viime edellisen vuosisadan aikaisista uskonnollislahkolaisten yhteiskuntakokeista ja päättyen owenilais-, fourierilais- ja ikarialais-yhdyskuntakokeiluihin viime vuosisadan puoliväli- ja sitä myöhempinä aikoina, on teoksessa omistettu 166 sivua.

Kaikkien yhdyskuntien perustajat, sanoo Hillquit, lähtivät siitä ajatuksesta, että he voisivat laittaa pienen omintakeisen yhteiskunnan, estää siitä kaikki vihaamansa uudenaikaisen sivistyksen varjopuolet, muovaila sen kokonaan omien yhteiskunnallisten käsityksiensä oikean mallin mukaisiksi ja eristää itsensä ympärillä olevasta maailmasta ja sen turmelevasta vaikutuksesta.

Mutta Robinson Crusoen, niin yksilöllisen kuin yhteiskunnallisenkin, ajat ovat olleet ja menneet. Viimeisten vuosisatojen teollisuustuotannon kehitys on saattanut sekä yksityishenkilöt että kansat suuresti riippuvaisiksi toisistaan, itseasiassa muodostanut sivistyneen maailman yhdeksi elimelliseksi kokonaisuudeksi. Nykyisen sivistyskautemme ihmeelliset saavutukset ovat tosiaan tuloksena yhteistoiminnasta, jossa joko tietensä tai tietämättään ovat osallisina olleet kaikkialla maailmassa, pelloilla ja kaivoksissa, tehtaissa ja tutkimustöissä työskenteelijät; yksityinen yhteiskuntajäsen ei voi mitään muuten kuin ottamalla osaa tähän suureen yhteistyöhön tahi sen tuloksiin; yksi ihminen tai ihmisryhmä ei voi siitä erkaantua vaipumatta takaisin raakalaiskannalle.

Tämä yhteiskunta-elimistön jakamattomuus se oli sinä karina, jolle kaikki kommunistiset yritykset haaksirikoutuivat. Kommunistit eivät voineet luoda kaikinpuolin omillaan-elävää yhdyskuntaa; heidän täytyi alituisen olla tekemisissä ulkomailman kanssa ja olivat kilpailujärjestelmän alaisia niin tuottajina kuin kuluttajinakin...

Yhdysvaltojen uudenaikaisen sosialismin historiaa tarkastellessamme, sanoo Hillquit, kohtaamme toisinaan ikäänkuin tätä liikettä ja sen var-

haisempia utooppisia vaiheita yhdistävän nivelen... mutta nämä tapaukset ovat katsottavat poikkeuksiksi yleisestä säännöstä; muuten voipi huoletti sanoa, että ylipäätään varhaisemmat utooppiset teoriat ja kommunistiset kokeet olivat pienestä merkityksestä uudenaikaisen sosialistisen liikkeen muodostumiselle Yhdysvalloissa.

Nämä kaksi liikettä ovat oleellisesti erilaiset luonteeltaan ja tavoiltaan. — Saman eron voi suomalainen lukija kuvitella täydellisesti, vertaillessaan kurikkalaisointulaliikettä ja nykypäiväistä socialistiliikettä toisiinsa.

Uudenaikaisen sosialistiliikkeen monivaiheisille syntymävaikeuksille löytää lukija tästä teoksesta selityksen. "Europan teollisuustuotanto oli kehittynyt seitsmännentoista ja kahdeksännentoista vuosisadan pikkuteollisuudesta; entisajan työverstaan mestarista oli kasvanut nykyajan kapitalisti, kisällistä ja oppilaisista nykyiset palkkatyöläiset. Tuo kehitys oli käynyt hitaasti astettaisin, joten kumpasellakin luokalla oli ollut runsaasti aikaa kiteytyä. Europpalainen palkkatyöväki oli useamman miespolven ikäinen; heillä oli luokkapyrkimyksensä ja mielialansa; he olivat "luokkatietoisia".

"Toista oli Amerikan työväen. Heidän luokkansa oli niin äsken syntynyt, ettei heissä vielä ollut ehtinyt kehittyä varmaa luokkatuntoa; heillä oli vielä näköpiirissään kovin monta miestä, jotka aivan heidän silmiensä edessä olivat nousseet työväen riveistä rikkauden ja vallan korkeimmille kukkuloille; he yhä kokivat ajatella palkkatyötä vain ohimeneväksi asteekseen.

"Socialismin etenemisen esteenä Yhdysvalloissa olivat vielä maan valtiolliset laitokset: Europan maissa työväeltä säännöllisesti oli riistetty joitakin valtiollisia oikeuksia, joita toisilla kansalaisluokilla oli, ja yhteinen taistelu niiden oikeuksien saavuttamiseksi on aina ollut ensiaiheena vetämässä heitä määrättyyn poliittiseen liittoon...

"Yhdysvalloissa sensijaan on työväki kaikkina aikoina saanut nauttia täyttä valtiollista tasa-arvoisuutta, joten sillä ei siinäkään suhteessa ollut aihetta valtiollisesti järjestyä luokkapernusteelle.

"Edelleen, maan valtiollisella näyttämöllä ajottaisiin esiintyneet jyrkät uudistuspuolueet ovat usein saaneet alkavan sosialistisen liikkeen syrjäyttämään toisille urille."

Mutta tälle mantereelle syntyy kuin syntyikin sosialistinen liike. Jotkut yksilöt ja pienet ryhmät, jotka ovat nähneet sen tarpeellisuuden ennenmin, ovat merkillisellä uhrautuvaisuudella ja epätoivon vimmalla taistelleet sen luomisen puolesta aikoinaan. Historia näistä monista yrityksistä työväenluokan itsenäisen politiikan perustamiseksi on mieltäkiinnittävä. Samoin kuin historia Sosialistisen työläispuolueen (Socialist Labor Party) surullisesta ja monimutkaisesta elämänvaiheesta on mitä opettavin varotus taktikan karikon välttämiseen. Historiaa ei kirjoiteta tapahtumain kertomisen tai ikuistuttamisen tähden, vaan tapahtumista oppimisen tähden. Ja ken tutustuu — ja jokaisen pitäisi tutustua — nykyisen puolueemme, Sosialistipuolueen perustamisvaiheisiin, sen edelliseen lähiaikakautteen, vaikeuksiin ja sekamelskoihin, josta se on kunnialla kohonnut todelliseksi poliittiseksi tekijäksi toistasatatahansine jäsenineen ja satoihin tuhansiin nousevine äänestäjineen, hän oppii silloin tuntemaan puolueemme menestymisen ehdot, eikä hapuroi ilmaa.

Yhdysvaltain sosialismin historian kirjottajan, Morris Hillquitin nimi on suomalaiselle lukijalle jo ennestään tuttu teoksensa "Socialismi teoriana ja käytännössä" kautta. Tapa, jolla hän hallitsee ainettaan siinä, on merkillisen selvä. Selviöt, joihin hän tähtää, tulevat kuin itsestään, vaikeuksista. Historian kirjottaminen on toista alaa. Mutta tässäkin on Hillquit kiitettävä. Käsittelytapa on tyyntä ja puolueetonta.

Onnitella voidaan sitä seikkaa, että tämän arvokkaan teoksen suo-

mentajaksi onnistuttiin saamaan niin taitava kääntäjä kuin A. B. Mäkelä. Alkuperäisyyden yhtään kärsimättä kieli on mitä sujuvinta suomea.

Ei ole yhtään liikaa sanottu, jos sanoo, että tietojen lisäksi, joita tästä teoksesta saa, se rikastuttaa meidän suomenkielenvarastoamme Amerikassa hyvin runsaalla mitalla.

Seikkaperäinen sisällysluettelo ja tarkka hakemisto lisäävät vielä teoksen arvoa ja käytöllisyyttä. Sivuja on 479. Maksaa \$1.50.

Jokainen ostaa sen!

Vallankumous V.

“Opinahjomme” toverikunnan tavannukainen kevätkulkaisu on ilmentynyt. Kansilehti — Suvannon piirtämä — on entisiin verraten hyvän joukon parempi. Runo “Vallankumous”, joka on saanut esäipaikan kunnian, ei ole runomittainen eikä suorasanainen runo. Sen se-pustaja Emil Peltto ei tiedä vaistomaisestikaan runoilemisesta mitään. N. Vistin kirjottaman “Piirrelmiä Opisto-elämästämme” lukee mielellään, tutustuakseen, vaikka köyhästi, vuodenaikaiseen opisto-elämään. Kirjotelmaan liittyy kuvia Opistolta. Väinö Wesmanin tekosma runo “Rahavalta” on hieman onnistuneempi kuin Emil Pellon runo. Martin Hendrickson koettaa kyhäyksessään “Järjestöme suhde Työväen-Opistoon” terottaa mieliin tietoisuuden tarvetta ja lyödä niitä, jotka syystä tai toisesta eivät ole olleet täysin tyytyväisiä Työväen-Opistoon tietoisuuden levittäjänä, muka tiedon vastustajina. Mutta oikeaan osuu Martti sanoessaan, että “on ollut puutteellisuutta suomenkielen oikeokirjotukseen nähden tosiluokkatietoisten tovereitten keskuudessa ja niin on päässyt sellaisiakin herroja toimituksiin, joilla ei ole ollut minkäänlaista luokkavakaumusta”. — “Tietoja yleemmästä työväenopetuksesta”-nimisessä kirjotuksessa Yrjö Sirola selostaa lyhyin piirtein useiden Euroopan eri maiden (myös Amerikan: Randin koulu, Lyceum kurssi) “Työväen-opistoja”. K. Kiikka kirjottaa “Kehitys on loppumaton”. Erland Uparin runo “Metsien miehille”, on teknillisen kokoonpanonsa puolesta julkaisun runoista onnistunein. George J. Humonin “Työnvälitystoimistoista” kuvineen on oiva. H. Hirvelän “Alaska” lienee oikea kuvaus tuosta vähän tunnetusta kultamaasta. Sen lukee mielellään. Siihen liitetyt kuvat ovat onnistuneita. John Viita, kirjotuksessaan “Sosialismin suhde valtioon”, käsittelee hyvin konellisella ulkooppisuudella ainettaan. Itse asiassa se ei ole hänen vikansa. Puolueen oppineidenkin keskuudessa tyydytään etupäässä sellaiseen selittelyyn. On paljo helpompaa sanoa, että valtio häviää kuin ruveta kysymyksen erittelevään tutkimiseen. Sosialidemokratian tarkoitus on poistaa luokkavaltio, se on, nykyinen valtio, ja luuto valtion häviämisestä sopeutuu siihen tarkoitukseen. Riita siitä, josko sosialistisen yhteiskuntajärjestyksen vallitessa on minkäänlaista valtiojärjestystä ja josko sellaista kutsutaan valtioksi — sosialistiseksi valtioksi — tabi joksikin mouksi, tuntuu turhannikaiselle, ja asialle, joka saa jäädä tulevaisuuden ratkaistavaksi. — Suoma Nordmanin runoa “Nuorille” ei vaivaa kovin pahasti teknikan puute; mutta jonkun verran. — Wessun “Preksmannin-Kössin elämänavaiheet” menettelee. — Leo Matsonin “Maanviljelijän suhde sosialismin” on kuvineen valaiseva kirjotus sekä maanviljelyksen kehityksestä että viljelijäin mahdollisuuksista, mutta otsikko on väärä. — Fred Jaakkolan “Yksilö- ja luokkataistelujemme yhtäläisyys” on lyhyessä alkuosassaan tavallisen ymmärryksen piirissä; loppuosa menee yli ymmärryksen. Selitykseksi, tai selittämättömyydeksi lainataan tähän: “Koska meidänkin puolueessamme on ollut koko joukko erimielisyyttä menettelytavasta, niin ei meidän tarvitse siitä olla huolissamme, että se olisi syynä hajaannukseen puolueessa. Antakaamme taaskin tov. Pannekockin puhua: ‘Berns-

tein-keskustelujen ajoilta on kotoisin sana, että sisäinen taistelu on ainoastaan kasvamisen aiheuttama kriisi. Tämä sana ilmaisee menettelytapataistelujen yleisen syy, joka sanoo, että meidän ei tarvitse niiden takia olla levottomia. Se jolle työväenliike ei ole mielikuvituksena, vaan joka koettaa ymmärtää sitä tavallisten ihmisten käytännöllisenä liikkeenä, älyää, että juuri sen keskeyttämättömästä kasvamisesta täytyy johtua kaikkien noiden vaikeuksien ja erimielisyyksien, jotka ilmenevät sitten puoluetaiteluinä.

“Eiköhän noista Pannekockin sanoista,” jatkaa Jaakkola, “meikä-läisillekin, erittäinkin niille, jotka kirjottavat pelkästä puhdasoppisuudesta, olisi paljon oppimista. Sillä sellainen toiminnassa mukana olevien toverien alituinen parhaaminen ja heidän kimppuunsa hyökkääminen todellakin ehkäisee luokkakäsitteiden selvenemistä, antaa aihetta ajatella, että puolueemme on vain välikappale, jonka kustannuksella jotkut yksilöt ajavat luokkaeduillemme vieraita, omia yksilöllisiä etujaan. Niin voivat tehdäkin itse nuo hyökkääjät.” Mitä yhteyttä Pannekockin lausunnolla ja tällä jälkimäisellä on joistensa kanssa? Jotain on siinä tahdottu lyödä sujauttaa, mutta piiska on käynyt omiin kinttuihin. — Vielä kolme, neljä kirjotelmää “Vanhanmaan karjakartanoilta Työväen-Opistolle” (Mari Mäki), “Orjasiskot” (Signe Danielson), “Sosialistisen nuorisoliikkeen merkityksestä” (Arvi Salomaa), ja “Havaintoja” (Fanny) sekä muistosoanoja kuolleista tovereista — niin siihen päättyy julkaisun vaihteleva sisältö. Hintaan sillä on 25c. Sivuja 128. Arvattavasti useat ostavat sen.

Luokkataistelijan asevarasto 1912.

Työmies Kustannusyhtiön julkaisema pientä kokoa, mutta 254 sivua käsittävä kirjanen sisältää suuren joukon tiukkaan alaan ahdettuja hyödyllisiä tietoja, joita varsinkin puoluetoiminnassa olevat ja myös muut, joko paikalliset valistajat tahi kieliryssyyn vastustajain kanssa halulliset puoluetoverit voivat tilaisuuksien sattuessa hyväkseen käyttää. Sellaisille se on oikea aarreaitta, jos vaan osaavat sitä käyttää. Maallikkokin löytää siitä muutamia käytännöllisestä arvosta olevia asiatietoja. Ja jokainen lukee mielellään ja mielenkiinnolla niitä lukemattomia lyhyitä mutta satuvia ja selvittäviä lausemia, joita kirjasessa kylmien, mutta paljon puhuvien numerotietojen ohella kauttaaltaan vilisee. Numerotiedot ovat osaltaan vanhoja — syytä viime tilastojen vitkallinen valmistuminen — paikoin erheellisiä — onpa niinkin tuttu tieto kuin sosialististen edustajain luku Suomen eduskunnassa mainittu väärin. Mutta nämä ovat pikku vikoja “asevaraston” kokonaisarvoon nähden.

Luokkataistelijan asevarastoa ei pääse omistamaan muuten kuin tilaamalla Työmiestä neljän dollarin edestä. Ehto hankaluuttaa halullisia sitä saamasta ja samalla vaikeuttaa kirjasen leviämistä, mutta tarkotuksena on tällä ehdolla edistää Työmiehen levenemistä. x.

Pilviä

Anni Kasteen kirjottama kokoelma kertomuksia, “Pilviä” ansaitsee sijansa uuden ajan kirjallisuuden joukossa. Kirjanen sisältää kahdeksan eri kertomusta todellisesta elämästä kauniisti kerrottuna, vaan ei asiaa kaunistellen. Ne ovat raskaita, särkyneestä sydäimestä lähteneitä huokauksia sen ikeen alta mihin yksityisomistusoikeudelle perustetut yhteiskuntamuodot ovat naissukupuolen painaneet. Vaikka kertomukset eivät ole otettu varsinaisen työväestön keskuudesta, soveltuvat ne silti valistumattoman työväestönkin elämään ja maailmankatsomukseen.

Ne ovat sellaisesta sydäimestä lähteneitä huokauksia, mistä ei toivon kipinä ole vielä kokonaan sammunut ja jota ei katkeruus ole vielä myrkyllisellä valalla täyttänyt. Heikkona, vaistomaisena tunnelmana kuvastuu näissä kertomuksissa toivo — aavistus valoisempien, päiväpaisteisempien aikojen tulosta.

Selma Jokela.